

ΚΑΛΕΣΜΑ

από τις Μπάσταρδες με μνήμη

ΟΙ ΚΟΥΛΤΟΥΡΕΣ ΤΩΝ ΑΓΩΝΩΝ

ενάντια στη Θεσσαλονίκη Ευρωπαϊκή Πρωτεύουσα Νεολαίας 2014

ΠΕΜΠΤΗ 31 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 2013

ΣΤΙΣ 18.00

ΣΤΗ ΦΑΜΠΡΙΚΑ ΥΦΑΝΕΤ

Η συλλογικότητα Μπάσταρδες με Μνήμη καλούμε όσες και όσους ενδιαφέρονται να οργανώσουμε καμπάνια με θέμα «οι κουλτούρες των αγώνων». Αφετηρία και στόχευση τόσο η εναντίωση στη διοργάνωση «Θεσσαλονίκη Ευρωπαϊκή Πρωτεύουσα Νεολαίας 2014» όσο και η επιθυμία και ανάγκη μας την εποχή της κρίσης να αναδείξουμε το ζήτημα της άρθρωσης της κουλτούρας με τους κοινωνικούς αγώνες.

Στο παρόν κάλεσμα αρχικά παρουσιάζουμε τον τρόπο που λειτουργήσαμε έως τώρα και στη συνέχεια παρουσιάζουμε την ιδέα για το νέο πρότζεκτ.

Μπάσταρδες με μνήμη I

Όπως όλες και όλοι γνωρίζετε η συλλογικότητα Μπάσταρδες με Μνήμη δημιουργήθηκε το Φθινόπωρο του 2011 με αφορμή την επέτειο των εκατό χρόνων από την κατάληψη της Θεσσαλονίκης από τον ελληνικό στρατό. Σκοπός μας τότε ήταν η ανάδειξη των κοινωνικών, ταξικών και έμφυλων αγώνων της πόλης, ενάντια στην κυρίαρχη ρητορεία, ως απαραίτητο εφόδιο για τους αγώνες που συμβαίνουν και αυτούς που έρχονται.

Μέθοδος

Κρίνουμε σκόπιμο να αναφερθούμε στον τρόπο με τον οποίο κινηθήκαμε για την υλοποίηση του πρότζεκτ. Τον πρώτο καιρό μπήκαμε σε διαδικασία αυτομόρφωσης σε υποομάδες. Το υλικό/βιβλιογραφία που προέκυψε έγινε κοινό κτήμα όλης της ομάδας στα εισαγωγικά αντιμαθήματα που ακολούθησαν: παγκόσμια ιστορία, βαλκανική ιστορία, εργατικοί αγώνες στον ελλαδικό χώρο, εισαγωγή στην πολεοδομία, εισαγωγή σε θέματα φύλου και εθνοτικά ζητήματα. Έπειτα χωρίσαμε την περίοδο που θέλαμε να εξετάσουμε σε τρεις υποπεριόδους σχετικά συνεκτικές μεταξύ τους σε ό,τι αφορά τα κοινωνικά και πολιτικά τους χαρακτηριστικά. Από εκεί και πέρα απασχόλησαν αρκετές συνελεύσεις μας τα εξής ερωτήματα: Με ποιον τρόπο θα εξετάζαμε αυτά τα 100 χρόνια; Τι μας ενδιέφερε να αναδείξουμε; Ποιες συνδέσεις θέλαμε να ανιχνεύσουμε;

Εν τέλει, η μέθοδος που αποφασίσαμε να ακολουθήσουμε για να μελετήσουμε και να εξετάσουμε τα γεγονότα της βιβλιογραφίας που είχαμε συγκεντρώσει ήταν αυτή της διερεύνησης της αντι-μνήμης, ή καλύτερα

μπάσταρδης μνήμης, δεδομένου ότι δε μας ενδιέφεραν οι ιστορικές κατασκευές των «από πάνω» αλλά οι εμπειρίες των «από κάτω», όλων αυτών που συχνά αντιμετωπίστηκαν ως μπάσταρδες και μπάσταρδοι και εκδιώχθηκαν ή εξοντώθηκαν. Διότι σε ένα υπό κατασκευή έθνος κράτος, όποιος και όποια δεν συμμορφώνεται με τις προσαγές της εθνικής ομοιογένειας και του κεφαλαίου (πατρίδα, θρησκεία, οικογένεια, πειθαρχία) είναι μπάσταρδη και μπάσταρδος και άρα επικίνδυνος και επικίνδυνη.

Γιατί ασχολούμαστε με την ιστορία;

Γιατί θεωρούμε ότι η μνήμη δεν πρέπει να είναι ένα σκονισμένο βιβλίο σε ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες, αλλά μια ζωντανή σχέση και εμπειρία που διαρκώς αναμετριέται με τους κοινωνικούς ανταγωνισμούς. Για αυτό μιλάμε για «κοινωνική μνήμη»: ένα ιδιαίτερο είδους λόγου, κοινωνικά φορτισμένου από το γεγονός ότι παράγεται στο πλαίσιο συγκεκριμένων κοινωνικών ομάδων που έχουν υποστεί τις συνέπειες του παρελθόντος και της ιστορίας με συγκεκριμένο τρόπο. Αυτό το είδος μνήμης σε πολλές περιπτώσεις ενεργοποιείται ως αντίσταση στην επίσημη απαίτηση για λήθη, λειτουργεί δηλαδή ως αντιμνήμη (counter memory) για να τονίσει τις ασυνέχειες ανάμεσα στις ιστορικές εποχές, ανάμεσα στην κατασκευασμένη κυρίαρχη εκδοχή της «ιστορικής συνέχειας» και τον ιδιαίτερο τρόπο πρόσληψης του παρελθόντος από διαφορετικές ομάδες που ζουν μαζί, όπως π.χ. εθνοτικές και θρησκευτικές ομάδες, εργάτες, γυναίκες, φοιτητές, μετανάστες. Στο βιβλίο «Μπάσταρδη Μνήμη», αποτελεί ένα επιπλέον εργαλείο με το οποίο σκαλίζουμε το παρελθόν της πόλης, στην επιθυμία μας να αντισταθούμε και να αποδομήσουμε τις κυρίαρχες αναπαραστάσεις του δημόσιου λόγου, που επιλεκτικά σιωπούν απέναντι στους κοινωνικούς και ταξικούς αγώνες του παρελθόντος και υπερασπίζονται τη λήθη στο παρόν.

Σημεία απολογισμού

Πριν συνεχίσουμε στο κάλεσμα δεν μπορούμε παρά να προβούμε και σε έναν σύντομο απολογισμό της δράσης μας. Μέσα από τη θεώρηση και τη διαδικασία που μόλις περιγράψαμε, εκδώσαμε ένα βιβλίο, κάναμε παρουσιάσεις σε διάφορες πόλεις καθώς και παρεμβάσεις σε μια προσπάθεια να συμβάλουμε και εμείς με τον δικό μας τρόπο ενάντια στο τρίπτυχο καταπίεσης φύλο, φυλή, τάξη. Στα πλαίσια της αυτοκριτικής θα θέλαμε να αναφέρουμε κάποια λάθη και παραλείψεις στην πορεία της ομάδας. Πρώτον, στην προσπάθειά μας να επιτεθούμε στην κυρίαρχη ιστορική αφήγηση του δήμου, της εκκλησίας, του σχολείου, των εφημερίδων και των εθνικιστών/πατριωτών ιστοριογράφων δεν εξετάσαμε αρκετά άλλες προσεγγίσεις στη διήγηση της ιστορίας (π.χ μικροϊστορία). Επίσης, δεν είχαμε τη δυνατότητα να αφιερώσουμε τον χρόνο που απαιτείται για να γίνει πρωτογενής έρευνα σε ιστορικά αρχεία και εφημερίδες, κάτι που θα μας επέτρεπε να εξετάσουμε σε μεγαλύτερο βάθος τα ιστορικά δεδομένα, και στηριχθήκαμε κυρίως σε μια εκτεταμένη βιβλιογραφία. Τέλος, με μια πιο προσεκτική ανάγνωση, το βιβλίο που εκδώσαμε έχει κάποια λάθη –τυπογραφικά και συντακτικά– και ανομοιογενές τρόπο γραφής καθώς κάθε κομμάτι του γράφτηκε από διαφορετικό άτομο.

Φτάνουμε όμως στο σήμερα, όπου βρισκόμαστε στη δύσκολη θέση να μην μπορούμε να συνεχίσουμε τη δράση μας λόγω μικρού αριθμού ατόμων - όπως συχνά συμβαίνει στις ομάδες-συλλογικότητες μας ενώ ξεκινήσαμε αρκετές και αρκετοί όσο προχωρούσαμε τόσο λιγοστεύαμε- και

περιορισμένου προσωπικού χρόνου. Παράλληλα όμως και παρά τα παραπάνω, ένα νέο project παρήχθη μέσα από ιδέες και συζητήσεις. Κρίνοντας, λοιπόν, ότι δεν θέλουμε οι προτεραιότητες που αναγκαστικά θέτουμε ο καθένας και η καθεμιά να οδηγήσουν μια συλλογική πορεία στο τέλος της, αποφασίσαμε να απευθύνουμε αυτό το κάλεσμα στην κατεύθυνση συνέχισης ενός «ιστορικού» project.

Μπάσταρδη Μνήμη II

Οι κουλτούρες των αγώνων

Θεσσαλονίκη, μέσα 20ου - αρχές 21ου αιώνα

(νεανικά κινήματα, κουλτούρες και πόλη)

Η Θεσσαλονίκη ήδη από την Οθωμανική περίοδο ήταν γνώστη ως η ερωτική πόλη. Με τον εθνικιστικό νεωτερικό ρομαντισμό χαρακτηρίζονταν ως συμβασιλεύουσα και στη συνέχεια ως συμπρωτεύουσα. Το εθνικιστικό ρομαντικό νήμα ισχυρίζεται ότι οι Έλληνες με την εκτόπισή τους από την Κωνσταντινούπολη ήταν σα να έχασαν την μάνα τους και έψαξαν να βρουν καταφύγιο στην αδελφή της, τη Θεσσαλονίκη. Συνεπώς, έως τις αρχές του 20ου αιώνα και την *bell époque* του μεσοπολέμου κυριαρχούν οι πολιτισμικοί χαρακτηρισμοί, στο πλαίσιο της νεωτερικής περιόδου, στην οποία επικρατεί το ρομαντικό πολιτισμικό υποκείμενο και η κυρίαρχη αφήγηση μιλάει για παρέες που πάνε τσάρκα πέρα στο Μπαξέ τσιφλίκι και στο φινό ακρογιάλι στο Μπεχτσινάρι. Στη συνέχεια, στο καθεαυτό μοντέρνο-νεωτερικό, αρχές 20ου έως τη δεκαετία του '80, κυριαρχεί το βραχώδες οικονομικό υποκείμενο του φορντισμού, η Θεσσαλονίκη γίνεται η μεγάλη φτωχομάνα του Καζαντζή που βγάζει όμως τα καλύτερα παιδιά, Ταυτόχρονα, γίνεται η προλετάρια μάνα των ταξικών αγώνων, των απεργιών και των εξεγέρσεων.

Ως σημείο καμπής θέτουμε τον μεσοπόλεμο με την ανάδυση πλήθους εργατικών αγώνων και την εξέγερση του 1936. Ως απάντηση, οι κινήσεις του καπιταλισμού και του εθνικισμού θα βουτήξουν τη Θεσσαλονίκη στο σφαγείο του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Ο ψυχρός πόλεμος στο φόντο, το μπετονάρισμα της πόλης στο φυσικό, κοινωνικό και νοητικό χώρο (σφαγή Εβραίων, αντιπαροχή και στρατιωτικός έλεγχος). Τώρα πια έχει φτάσει η ώρα της ομογενοποίησης του πληθυσμού και της πρόσδεσής του στο καπιταλιστικό άρμα. Ο ψυχρός πόλεμος εξακολουθεί και ο εμφύλιος έχει τελειώσει: η πόλη μπαίνει στον γύψο (στρατιωτικό-πολιτισμικό-πολιτικό) για πέντε δεκαετίες καθώς βρίσκεται στα ακριτικά σύνορα της νατοϊκής συμμαχίας και στην παραμεθόριο του καπιταλιστικού ελληνικού κράτους. Το καθεστώς εξαίρεσης γίνεται κανόνας για τη Θεσσαλονίκη. Η υποτιθέμενη κομμουνιστική απειλή από τον βορρά και οι εθνικιστικές υστερίες για απειλές από την Τουρκία στα ανατολικά σε συνδυασμό με τη βίαιη προλεταριοποίηση του αγροτικού πληθυσμού, τη συγκέντρωση και γιγάντωση της Αθήνας, θα θέσουν τη Θεσσαλονίκη σε θέση ιδεολογικού-πολιτικού-διοικητικού περιθωρίου και θα τη μετατρέψουν σε πόλη-εργαστήριο άσκησης βιοπολιτικού ελέγχου. Από κέντρο κοινωνικών ταξικών αγώνων και πολυπολιτισμικό σταυροδρόμι μετασχηματίζεται βίαια στο κέντρο εφαρμογής του στρατιωτικού σκέλους του σχεδίου Μάρσαλ: η

πόλη περικυκλώνεται από στρατόπεδα και χαράσσεται η νέα παραλία ώστε να μπορούν να αποβιβάζονται τα νατοϊκά πλοία. Το παρακράτος ζει μεγάλες στιγμές και ταυτόχρονα η πόλη μεταμορφώνεται σε ιδεολογικό εργαστήριο μετατροπής των μαχητικών προλετάριων και των προσφύγων σε εθνικιστικές πατριωτικές μηχανές αναπαραγωγής των σάπιων ιδανικών του έθνους και της θρησκείας.

Κι όμως τίποτα δεν είχε τελειώσει. Δεκαετίες '50-'60 αναδύονται νέα υποκείμενα με νέες επιθυμίες: η γενιά του 114, οι Λαμπράκηδες, οι οποίοι θέτουν στο επίκεντρο την κουλτούρα, αμφισβητούν τις παραδοσιακές οικογενειακές σχέσεις, πειραματίζονται με νέες μορφές ζωής. Την ίδια περίοδο το πανεπιστήμιο αρχίζει σταδιακά να μαζικοποιείται και να παίζει σημαντικό κοινωνικό, πολιτικό και κυρίως πολιτισμικό ρόλο στα δρώμενα της πόλης.

Κατά τη διάρκεια της χούντας πλήθος φοιτητικών οργανώσεων συμμετέχουν στον αντιδικτατορικό αγώνα στα χνάρια των εργατικών αγώνων της γενιάς του 114, αλλά και πολλών ιδεοληψιών της αριστεράς. Παράλληλα με την ανάπτυξη του φοιτητικού πληθυσμού συντελείται και η ανάπτυξη και εμπέδωση του μικροαστικού νεοκίτς.

Δεκαετία '80 και η χρυσή εποχή του ΠΑΣΟΚ. «Χορεύει και γουστάρει ο Σαλονικιός» και «κάνουν όλοι στην μπάντα» μπροστά στις αρρενωπότητες του Γκάλη, του Γιαννάκη και των άλλων παιδιών. Όμως κάπου στην ίδια πόλη παίζει πανκ και αρχίζει να συγκροτείται ο αυτόνομος αναρχικός χώρος. Νέες υποκειμενικότητες που ασφυκτούν στην κουλτούρα του εθνικού κορμού συγκρούονται μαζί του. Οι νομαδισμοί τους περνάνε διαδοχικά από την προξένου Κορομηλά, το Ντορέ και τη Ναυαρίνου.

Με το πέρασμα στο μεταμοντέρνο επανεμφανίζεται το πολιτισμικό στοιχείο, με σαφή ωστόσο θεσμικό και εμπορικό προσανατολισμό: από Ξεσσαλονίκη (Ξύλινα Σπαθιά - 1993) η Θεσσαλονίκη γίνεται Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης το 1997. Πολλοί ονειρεύονται μια Βαρκελώνη των Βαλκανίων -με ξεκάθαρη πολιτισμική αναφορά στο νεανικό πολιτισμικό χαρακτήρα της τρέντυ Βαρκελώνης- ή γιατί όχι μια Σινγκαπούρη, ένα Ντουμπάι των Βαλκανίων (δηλώσεις Ψωμιάδη). Πλέον συντελείται σταδιακά η μετατόπιση από το πολιτισμικό μεταμοντέρνο, στο πολιτισμικό που κυριαρχείται από το οικονομικό και περνάμε στην Πρωτεύουσα Νεολαίας 2014 που αναδεικνύει τις νέες κουλτούρες σε συνδυασμό με τη νεανική επιχειρηματικότητα, τη δημιουργική τάξη, και τον εξευγενισμό (gentrification) της πόλης.

Στη Θεσσαλονίκη στην πορεία των τελευταίων 60 χρόνων παρατηρείται η εξής σχιζοφρενική συμπεριφορά: όσο περισσότερο το ελληνικό κράτος παραμελεί σε επίπεδο υποδομών την πόλη, τόσο περισσότερο οι κάτοικοι της μεταμορφώνονται σε ελληνορθόδοξα τέρατα, ικανά να μισούν θανάσιμα τους κατοίκους των γειτονικών χωρών, σαν να ετοιμάζονται για την επερχόμενη κατασπάραξη των Βαλκανίων, την εκμετάλλευση των μεταναστών και τους βιασμούς μεταναστριών. Αποκορύφωμα το 1992 με τα εμετικά κρατικοθρησκευτικά φασιστοσυλλαλητήρια για το μακεδονικό.

Ωστόσο, καθ'όλη τη διάρκεια αυτών των δεκαετιών αρκετά ισχυρά κινηματικά ρήγματα, λιγότερο ή περισσότερο πετυχημένα, επιδίωξαν να ταρακουνήσουν τον εθνικιστικό πολτό και να βγάλουν την πόλη από την κατάψυξη του πατριωτισμού και κοινωνικού φασισμού. Η γενιά του 114, των Λαμπράκηδων, οι παράνομες ομάδες επί δικτατορίας, οι αυτόνομοι εργατικοί αγώνες της δεκαετίας του '70 και η ανάδυση του αυτόνομου

αναρχικού χώρου και της εξωκοινοβουλευτικής αριστεράς στα τέλη του '70- αρχές '80, η δημιουργία των πρώτων γυναικείων-φεμινιστικών ομάδων, η πανκ, τα φοιτητικά κινήματα είναι ορισμένα παραδείγματα.

Στο παραπάνω πλαίσιο, μας ενδιαφέρει να μελετήσουμε -με βάση το τρίπτυχο φύλο, φυλή και τάξη- τον τρόπο με τον οποίο έχει αρθρωθεί η κουλτούρα με τους κοινωνικούς αγώνες στη Θεσσαλονίκη στο δεύτερο μισό του 20ου αιώνα, αναζητώντας τα όρια, τις δυνατότητες και τις αντιφάσεις. Όσον αφορά στον τρόπο έρευνας, αυτή τη φορά θεωρούμε ότι πρέπει να περιλαμβάνει πέρα από βιβλιογραφικές πηγές και συνεντεύξεις καθώς και έρευνα πεδίου. Εκτός από τη διεύρυνση των μεθοδολογικών εργαλείων, επιθυμούμε να θέσουμε και τη φαντασία και τη δημιουργικότητά μας σε κίνηση -άλλωστε η θεματική αυτή καθεαυτή προϋποθέτει νομίζουμε τέτοιες διαθέσεις. Έτσι, παράλληλα με εκδηλώσεις και παρουσιάσεις, προσανατολιζόμαστε και σε άμεσες δράσεις, με στόχο να σαμποτάρουμε τη φιάστα της Πρωτεύουσας Νεολαίας και να μεταστρέψουμε σημεία και τόπους της πόλης, αναδεικνύοντας την κινηματική και μπάσταρδη μνήμη τους. Αφίσες, αυτοκόλλητα, installations, video art, μουσικές μπορούν με μεγάλη μας χαρά να πέσουν στο τραπέζι της καμπάνιας. Και όλα όσα κατεβάσει ο συλλογικός νους και πράξουμε μπορούν να αποτυπωθούν σε ένα βιβλίο.

Ακολουθούν προτεινόμενες θεματικές ενότητες:

- Μέθοδος, η έννοια της κουλτούρας και η ανάδυση του πολιτισμικού υποκειμένου
- Οι κουλτούρες των αγωνιζομένων (από την εργατική τάξη του μεσοπολέμου στους λαμπράκιδες και τα νεανικά κινήματα του '60-'70)
- Η κουλτούρα του δρόμου, το γήπεδο, η ματσοκαγκουριά, το περιθώριο, τα αλάνια, οι μάγκες, οι αλήτες, οι συμμορίες, όρια και δυνατότητες
- Η κουλτούρα του παρακράτους
- Η κουλτούρα του πατριωτισμού, νεοέλληνες και κιτς
- Πατριαρχεία και κουλτούρα (μπουζούκια, μπουρδέλα, λαδάδικα, σκυλάδικα)
- Θηλυκοποίηση των αγώνων, queer-lgbtq κουλτούρες
- Οι κουλτούρες της διαφοράς (μετανάστες, ρομά)
- Φοιτητική - νεανική κουλτούρα
- Η κουλτούρα του ριζοσπαστικού αυτόνομου αναρχικού χώρου (ραδιόφωνα, καταλήψεις, φανζίν, γκράφιτι, δομές αναπαραγωγής)
- Μουσικό ιστορικό νήμα και κοινωνικοί αγώνες (από τα ρεμπέτικα, στο ροκ, στο πανκ και σήμερα στους χίπστερς)
- Οι πολεοδομίες της κουλτούρας

Μπάσταρδες με μνήμη

<http://bastards.espivblogs.net/>